

NEO-KLASİK İKTİSAT ve NEO-KLASİK SENTEZ

Özlen Hiç BİROL¹, Ayşen Hiç GENCER²

ÖZET

İlk Klasiklerin otomatik tam istihdam dengesi Keynes ve Keynesgil iktisatçılar ile Neo-Klasik iktisatçılar arasındaki tartışmaların odak veya temel noktasını oluşturur. Makalemizde öncelikle Neo-Klasiklerin daha iyi anlaşılması için ilk Klasikler ve Keynesgil Sistem hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. Makalemizde Pigou Etkisi'ne değinildikten sonra otomatik tam istihdam dengesi konusunda Klasik ve Keynesgil iktisatçılar arasındaki görüş ayrılıkları açısından bir uzlaşma niteliği taşıyan Neo-Klasik Sentez incelenmekte ve bu sistemlerin günümüzde geçerlilikleri ile sonuçlandırılmaktadır.

ANAHTAR: *Neo- Klasik İktisat, Pigou Etkisi, Neo-Klasik Sentez*

THE NEO-CLASSICAL ECONOMICS and NEO-CLASSICAL SYNTHESIS

ABSTRACT

The automatic full-employment equilibrium conclusion of the early Classical economists is the main reason of conflict between Keynes and Keynesian economists and the Classics. In this article we will firstly focus on the Classical System and the Keynesian System to have a better understanding of the Neo-Classical System. We will then cover the Pigou Effect and the Neo-Classical Synthesis which represents itself as a compromise between the Classical and Keynesian conclusions in terms of reaching the full-

---

¹ İstanbul Üniversitesi, ozlen.h.biol@gmail.com

² Beykent Üniversitesi, aysenhicgencer@gmail.com

employment equilibrium. We'll then discuss the compatibilities of these systems.

KEYWORDS: *Neo-Classical Economics, Pigou Effect, Neo-Classical Synthesis*

1. GİRİŞ

18.yüzyıl sonlarına doğru Adam Smith (1723-1790, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*:1776) tarafından ortaya atılan, 19.yüzyıl boyunca D.Ricardo (1772-1823, *Principles of Political Economy and Taxation*:1817), John Stuart Mill (1806-1873, *Principles of Political Economy*:1848) ve son olarak Alfred Marshall (1842-1920, *Principles of Economics*:1890) tarafından geliştirilen Klasik iktisadi sistem “evrensel” olmak iddiasını taşıyordu (Schumpeter:1955). Bu sistem ve bu sistemin doğal sonucu olan liberal ekonomik rejim, gelişmiş ve gelişen tüm ülkeler için geçerli sayılmaktaydı. Klasik sistemin, daha önceki yoğun devlet müdahaleciliğine dayanan ve sömürgeciliğe yol açan “merkantilist sistem”e, merkantilizmdeki yoğun müdahalelerin o gün için yeni gelişmeye başlayan tüccar ve sanayicilerin faaliyetlerini de boğmasına karşı bir tepki olarak çıktığı söylenebilir. Klasik iktisatçılara göre, devletin ekonomik faaliyetlere müdahale etmesine hiçbir gerek yoktur.

Klasik iktisat sistemi ve bu sistemin otomatik tam istihdam dengesi varsayımı fiili olaylarla ve bu ülkelerin konjunktür dalgalarıyla karşılaşması durumuyla ters düşüyordu. Klasik iktisatçılar konjunktür dalgalarını para ve banka sistemindeki aksamalarla açıklamaya çalışmışlar ama sonuçta bu konuda pek tatmin edici ve inandırıcı olamamışlardır (Marshall 1923; Hawtrey, 1928, Pigou, 1927).

Uygulamada, yani liberal ekonomik rejim çerçevesinde işsizlik ve konjunktür dalgalanmalarının nedeni uzun süre tam olarak anlaşılammış ve çözüm getirilememiştir. İşsizlik ve konjunktür dalgaları Klasik ekonomik açıklamalara ve sisteme aykırı idi ve işsizliğin işçi sendikaları tekelleri ile, konjunktür dalgalarının ise banka sistemindeki ve para kredi arzındaki aksamalar yoluyla izahı eksik kalıyordu. Buna karşın, kıta Avrupası iktisatçıları konjunktür dalgalanmalarının izahıyla ilgili çeşitli etkenlere temas ediyorlar, fakat sorunu bütün bir ekonomik sistem geliştirmek suretiyle kesin çözüme kavuşturamıyorlardı (Hansen, 1951). Marx ve Marxistler ise konjunktür dalgalarının kapitalist sistemin bünyesinden doğduğunu ve kaçınılmaz olduğunu iddia ediyorlardı.

İşsizlik sorununun cevabı 1929-1934 Büyük Dünya Buhranını izleyerek ve 1936'da J.M. Keynes (1883-1946) tarafından verilmiştir (Keynes, 1936). Gelişmiş ekonomilerin bünyesini depresyon dönemi şartları altında inceleyen Keynes bu ülkelerde devlet makro alanda müdahalede bulunmadığı zaman ekonominin efektif talep yetersizliği nedeniyle eksik istihdamda dengeye geleceğini ve gayri iradi işsizliğin ortaya çıkacağını göstermiştir. Keynes böylece yepyeni bir makroekonomik sistem kurmuş, yani gelişmiş ekonomilerin Klasik iktisatçıların iddia ettiği tarzda değil, başka tarzda işlediğini ifade etmiş ve makro iktisat analizlerinde yeni ve büyük bir çığır açmıştır. Keynes'e göre ekonominin kendi haline bırakıldığında efektif talep yetersizliği nedeniyle eksik istihdamda dengeye gelmesi karşısında, tam istihdam dengesine ulaşmak üzere devletin makro düzeyde müdahalesi gerekecektir. Keynes'e göre tam istihdama ulaşılmasında en etkin yol maliye politikalarıdır (devlet harcamalarının artırılması, vergi meylinin düşürülmesi). Para politikası (para arzının artırılması) ise daha az etkindir ve ikincil bir politika aleti olarak kullanılabilir.

Uygulamada Keynes'in sistemine dayalı politika reçetelerinin kullanılmasına paralel olarak konjonktür dalgalarının şiddetinin azaldığını, hatta giderek ortadan kalktığı gözlemlenmiştir. Ortaya çıkan resesyonlar veya enflasyonist eğilimler ise maliye politikasından çok Keynesgil çerçevede para politikası ince ayarlamaları yoluyla önlenmektedir. Keynes'in maliye politikalarının etkinliği hakkındaki görüşü depresyon dönemi için doğrudur. Fakat, sonraki analizler göstermektedir ki, resesyon dönemlerinde para politikası bu kere maliye politikalarından daha etkin olmaktadır (Hiç, 1994a). Günümüzde ise ayrıca devletin küçültülmesi bütçenin denkleştirilmesi yolunda bir akım da ortaya çıkmıştır. M. Friedman'ın öncülük yaptığı bu görüş "Monetarist"lerin ve R. Lucas'ın öncülük yaptığı "Yeni Klasikler"in görüşleri paralelinde olmakla beraber Keynes'in enflasyonun önlenmesi için önerdiği politika reçetesine de uygundur (Blaug, 1988; Ackley, 1961; Branson, 1979).

Keynes'in sisteminin ortaya atılmasıyla bu sistem birçok iktisatçı tarafından benimsenmiş, savunulmuş ve geliştirilmiştir. Fakat bir kısım iktisatçılar ise Klasik öğretilere bağlı kalmışlardır. Bunlar özellikle Keynes'in eksik istihdam dengesi iddiasına karşın ilk Klasiklerde olduğu gibi, otomatik tam istihdam dengesini savunmuşlardır. Ancak, birçok Keynesgil kavram ve fonksiyonel ilişkinin varlığı, yapılan ekonometrik araştırmalarla da doğrulandığı için bu grup iktisatçılar Keynes'in bu kavram

ve fonksiyonlarıyla çalışmak zorunluğunu duymuşlar, bunlarda asgari düzeyde farklı varsayımlar koyabilmişlerdir. Yoksa ilk Klasiklerin fonksiyonel ilişkileriyle çalışmak gerçek dışı olurdu ve mümkün değildi. Bu nedenle de bu iktisatçılara "Neo-Klasik" denmekte ve bunlar böylece ilk Klasiklerden ayrılmaktadır. Neo-Klasiklerin temayüz etmiş iki önderinden biri A.C. Pigou (Pigou, 1941), diğeri Don Patinkin'dir (Patinkin, 1948).

2. KLASİKLERDEN KEYNES'E

2.1. İlk Klasikler ve Otomatik Tam İstihdam Dengesi (Schumpeter, 1955; Adelman, 1961; Hiç, 1994b)

İktisadın ilk kurucuları olan Adam Smith (1723-1790, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, 1776) ve David Ricardo (1772-1823, *Principles of Political Economy and Taxation*, 1817)'dan John Stuart Mill'e (1806-1873, *Principles of Political Economy*, 1848) ve bu noktadan Alfred Marshall'a (1842-1924, *Principles of Economics*, 1890) hep aynı temel sonuçlarda birleşmişlerdir. Bu iktisatçılara göre ekonomide tam rekabet şartlarının mevcut olduğu ve fiyat ve ücretlerin tam esnekliği varsayımları altında, tüm ekonomik faaliyetler fiyat mekanizması (Adam Smith'in ifadesiyle "görünmez el") yoluyla (Walrasgil Genel Denge ve Marshallyen Kısmi Denge Analizleri sonucunda) otomatik olarak en etkin biçimde (yani toplumun refahını azami kılacak şekilde) çözümlenecektir. Bu durumda, devletin ekonomiye müdahalede bulunmasına bir gerek yoktur. Liberal ekonomi olarak nitelendirilen bu görüşe göre devlet sadece iç ve dış güvenlik, adalet, eğitim, sağlık gibi "klasik" fonksiyonların yürütülmesiyle yetinmelidir. Devletin ekonomi içindeki payı çok küçük olmalı, kamu bütçesi mutlaka denk olmalıdır (Ackley, 1961; Musgrave ve Musgrave, 1989).

Klasiklerin bu konuda en önemli savı tam istihdamın otomatik olarak, kendiliğinden sağlanacağıdır. Ekonomi hem kısa dönemde (makro-statik analizlere göre) hem de uzun dönemde (dinamik veya mukayeseli statik analizlere göre) emek piyasasında tam rekabet şartlarının varlığı varsayımı altında esnek reel ücretler yoluyla tam istihdam noktasında dengeye gelecektir. Bu, reel ücretlerle ters orantılı emek talep eğrisiyle doğru orantılı emek arz eğrisinin kesiştiği noktadır. Bu noktada cari reel ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkes istihdam edildiğine göre, bu nokta tam istihdam dengesini ve bu dengeye emek piyasasında kendiliğinden varılacağını ifade eder.

Klasiklere göre, her üretim veya üretim artışı kendiliğinden eşit bir talep ya da talep artışı yaratacağına göre, örneğin daha sonra Keynes'in iddia edeceği gibi herhangi bir "talep noksanı" söz konusu olmaz. Bu durum J.B. Say'ın (1767-1832) "Mahreçler Kanunu" ile ifade edilmektedir (Mahreçler Kanunu hakkında: Schumpeter, 1955; Özgüven, 1992). Mahreçler Kanunu'nun arkasında yatırım ve tasarruflarla ilgili varsayımlar yatmaktadır: üretim sonucu üreticilerin elinde bu üretime eşit bir gelir geçmiş olmaktadır. Hane halkları bu gelirden bir kısmını tüketime, yani mal talebine yöneltecekler, geri kalan kısmını, faiz ile doğru orantılı olmak üzere tasarrufa yönelteceklerdir. Bu tasarruflar piyasada müteşebbisler tarafından yine faiz ile ters orantılı olan "yatırım talebiyle" karşılaşır. Yine tam rekabet şartlarında yatırım ve tasarruf ekonomide denge faiz ve denge yatırım ve tasarruf düzeyini verir. Burada önemli olan tasarrufların tamamının müteşebbisler tarafından yatırıma, yani yatırım malları talebine yöneltilmesidir. Bu durumda da Mahreçler Kanunu geçerli olacak, her üretim eşit düzeyde talebini de yaratacaktır.

Bu şartlar, Klasikleri para piyasasında "Miktar Teorisi" olarak anılan sonuca götürmüştür (Miktar Teorisi hakkında: Hiç, 1994a). Klasiklere göre para sadece işlem içgüdü (muamelat saikiyle) talep edilir (aktif ankes talebi); bu nedenle de milli gelirin sabit bir fonksiyonudur. Bu ilişki Irving Fisher'de "Paranın Dolanım Hızı" (V), Cambridge okulunda ise "Marshall k'sı" ile temsil edilmektedir. Cambridge denklemde hem reel para talebi ile reel gelir ilişkisi hem de nominal para talebi ile nominal gelir ilişkisi olarak ifade edilebilir. Para arzı para otoriteleri (hükümet ve/veya Merkez Bankası) tarafından belirlenir. Bu şartlar altında, Marshall k'sı veya V sabit, reel gelir düzeyi, emek piyasasında reel ücretler yoluyla tam istihdam denge noktasındaki üretim düzeyi olarak yine sabit ve veri olduğuna göre, para arz ve talebi para piyasasında fiyatların oluşmasıyla dengeye gelir yani para piyasasında fiyatlar genel düzeyi dengesi oluşur. Buna göre de, para arzındaki bir değişme, örneğin artış, fiyatlarda aynı yönde ve oranda bir değişmeye (artışa) yol açacaktır.

Ekonomide uzun dönemde üretim ise sermaye birikimi, teknik terakki ve aynı zamanda nüfus ve emek arzının yükselmesi sonucu artacağı için, para arzının uzun dönemde sabit kalması fiyatları düşürme yolunda bir etki yaratacaktır. Klasiklere göre, bu durum, kurdukları sistemin içinde açık olarak yer almamakla beraber, yatırımlar ve üretim üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır. O durumda, Klasiklere göre, uzun dönemde fiyatları aynı düzeyde tutmak veya enflasyonist sayılmayacak kadar düşük oranlı bir fiyat

artışı yaratabilmek için, para arzı uzun dönemde büyüme, yani reel gelir ve üretimdeki artış oranında yahut onun çok az üstünde arttırılmalıdır (Ackley, 1961; Hiç, 1994a).

Klasiklere göre devletin sosyal amaçlarla emek piyasasına müdahale ederek reel ücreti yükseltmesi, reel ücretleri yükseltmek amacıyla, diyelim ki nominal ücret düzeyini yükseltmesi ya da işçi sendikalarının ortaya çıkarak tekelci bir davranışla ücretleri yükseltmesi sonucunda ise mutlaka gayri iradi işsizlik baş gösterecek, istihdam ve reel ücret düzeyi düşecektir. Esas olarak Klasik iktisatçılara göre, piyasada gayri iradi işsizlik varsa bunun tek nedeni emek piyasası ve ücretlere müdahale edilmiş olmasıdır. Müdahaleyi devlet yapmışsa bu müdahaleden vazgeçmeli ve ücretleri serbest bırakmalı, işçi sendikaları yapmışsa bu sendikalar önlenmeli ve emek piyasasında tam rekabet şartları yeniden oluşturulmalıdır. Çünkü ücretlerin yükselmesi ile ortaya çıkan işsizlik işçilerin ve sosyal amaçların aleyhine olacaktır. Üstelik piyasada emek talebinin reel ücrete karşı (menfi) elastikiyeti yüksek olduğuna göre, ücretlerde küçük bir artış istihdamda ve reel gelirden büyük bir azalışa, demek ki yine büyük ölçülerde gayri iradi işsizliğe yol açmış olacaktır.

Klasik ve liberal iktisatçılara göre, devletin ekonomiye başka nedenlerle müdahalesine yine gerek yoktur; kaynakların ve yatırımların sektörlere ve mal üretimine dağılımı konusunda, yine tüm mal piyasalarında rekabet şartları geçerli varsayılmaktadır. Bu şartlar altında uzun dönemde üretim ve sermaye yahut yatırımlar en çok talep edilen, fiyatları kısa dönemde yüksek olan mallara yönelecektir. Böylece ekonomide üretimde etkinlik sağlanmış, toplum azami refahı elde etmiş olacaktır. Uzun dönemli fiyat dengesi sonucu "normal-üstü kar"lar da ortadan kalkacak, müteşebbisler sadece "normal kar" elde edeceklerdir. Bu da gelir dağılımında düzelleme sağlamış olacaktır (Schumpeter, 1955; Kazgan, 1993).

Klasiklere göre, ekonomiye dış ticaret alanında da müdahale etmek için bir neden yoktur. Her şeyden önce uluslararası ticaret ve ihtisaslaşma tüm ülkeler için refahı arttırır. Bu durum Adam Smith'te "mutlak üstünlük" teorisiyle ifade edilmekteydi. Bu bir ülkenin bir malı diğerinin başka bir malı daha düşük maliyetle üretebilmesi durumudur.

D. Ricardo ise bir ülkenin her iki malı da daha düşük maliyette üretmesi halinde dahi o ülkenin en fazla verimlilik farkı gösteren malın üretiminde, diğer ülkenin daha az verimsiz ürettiği malın üretiminde ihtisaslaşması ve dış ticaretin yine her iki ülkenin refahını arttıracaklarını ispatlamıştır. "Mukayeseli üstünlük" olarak adlandırılan bu teoriye göre de

dış ticaret serbestisi genellik kazanmış, tüm ülkeler ve mallar için geçerli olmuştur (Kazgan, 1993).

Bu konuda bir de şu önemli soruyu cevaplandırmak gerekiyordu: Dış ticaretin serbest bırakılması durumunda herhangi bir ülke devamlı açık, diğeri devamlı fazlalık gösterirse bu husus dış ticaret serbestisinin yıkılmasına neden olur mu ve müdahale gerektirmez mi? Bu soruya menfi cevap "Otomatik Altın Standardı Teoremi" ile yine Ricardo'dan gelmiştir. Ricardo'ya göre, ödemeler dengesi açık veren ülkeden altın çıkışı, fazlalık veren ülkeye altın girişi olacaktır. Buna göre, birinci ülkede para arzı ve fiyatlar düşecek, ikinci ülkede para arzı ve fiyatlar yükselecektir. Bu da kısa sürede açık veren ülkenin ihracatını arttıracak, ithalatını azaltacak; fazlalık veren ülkede bunun tersi olacaktır. Sonuçta her iki ülkenin dış ticareti yine otomatik olarak ve herhangi bir müdahaleye gerek kalmadan dengeye gelmiş olacaktır (Otomatik Altın Standardı Teoremi ayrıntıları için: Hiç, 1994a ve referansları).

İlk Klasikler uzun süren bir merkantilizm ve müdahalecilik dönemini izleyerek ortaya çıkmışlardı. O dönemde sınai devrim sonucu çoğalan müteşebbisler ve aynı zamanda tüccarlar bu müdahalelerden sıkıntıya düşüyorlardı. Üretim ve ticaret aksıyor, yeterince gelişemiyordu. Klasiklerin "Laissez Faire-Laissez Passe" olarak ifade edilen liberal görüşü merkantilizme bir tepki olarak doğmuştur. Bu arada da iktisat biliminin temelleri atılmış olmaktadır (Özgüven, 1992).

Adam Smith ve D. Ricardo'dan J.S.Mill'e kadar ki Klasik iktisatçılar Robert Malthus'un (1776-1834, Essays on the Principle of Population, 1798 ve Principles of Political Economy, 1820) "Nüfus Kanunu"nu kabul ettikleri için ekonominin uzun dönemli gidişi konusunda "durgunluk dönemi" olarak ifade edilen bir dengeye ulaşılacağını kabul etmişlerdir. Buna göre, ekonomide teknik ilerlemeler ve sermaye birikimi üretim ve reel geliri arttırdığında emek talebi de artar ve reel ücret yükselir. Reel ücretin yükselmesi ise uzun dönemde ölüm oranının düşmesi yoluyla nüfusu ve emek arzını arttıracak, sonuçta ücret yine asgari fiziki geçim seviyesine düşecektir. En belirgin biçimde D. Ricardo'nun geliştirdiği bu klasik büyüme modeline göre, Malthus'un nüfus kanunu yanında kapalı biçimde sermaye birikiminin verimlilik üzerindeki etkisi fazla olmamalı, teknik terakkinin hızı da düşük varsayılmalıdır. Ekonominin uzun dönemde asgari fizyolojik ücret düzeyine dönmesi ile durgunluk dönemi başlayacak, yatırımlar ve milli gelir büyümesi ve nüfus artışı duracaktır (Baumol, 1959; Schumpeter, 1955; Adelman, 1961).

Ancak Alfred Marshall ekonominin uzun dönemli gidişi konusunda ilk Klasiklerden ayrılır. Alfred Marshall döneminde Avrupa'da doğum oranları ve nüfus artış hızı düşmeye başlamıştır. Bu nedenle de Alfred Marshall Malthus'un "Nüfus Kanunu"nu reddetmiştir. Ayrıca, o dönemde teknik ilerleme hızının nispeten düşük olduğu tarım kesiminin milli gelir içindeki payı azalmış, teknik ilerleme hızının yüksek olduğu sanayinin payı artmıştı. Bunu gözleyen A. Marshall ekonomide teknik ilerleme hızının da yüksek olduğunu varsaymıştır. Bu durumda Marshall'a göre ekonomi uzun dönemde sınırsız olarak büyüyebilecek, Malthus'un "Nüfus Kanunu" gibi bir sınırla karşılaşmayacaktır. Kısa dönemler boyunca ise yine devamlı otomatik tam istihdam dengesi geçerli olacaktır. Bu konu ilk Klasiklerde de aynıdır (Hiç, 1994b ve referansları).

Alfred Marshall'ın bu konudaki görüşleri daha sağlıklı ve geçerli olduğu için, bugün makroekonomi literatüründe "Basit Klasik Sistem" olarak anılan sistem, "kısa dönem"li dengeyi temsili bakımından gerek A. Smith, D. Ricardo ve J.S. Mill'in gerek Alfred Marshall'ın görüşlerini vermekteyse de, "uzun dönem"li dengeyi temsili bakımından Marshall'ın ekonominin uzun dönemde sınırsız olarak büyüyebileceği ve Malthus'un "Nüfus Kanunu" gibi bir sınırla karşılaşmayacağı noktasından hareketle daha çok Alfred Marshall'a dayandırılır (Ackley, 1961).

2.2. Keynes, Keynesil Sistem ve Eksik istihdam Dengesi

Klasiklerin otomatik tam istihdam varsayımı, fiili gelişmeler ve fiilen karşılaşılan konjonktür dalgalanmaları ve buhran dönemlerindeki işsizlik gerçeğiyle bağdaşmıyordu. Bu dalgalanmalar kıta Avrupası iktisatçıları tarafından çeşitli nedenlerle izah edilmeye çalışılmış fakat makroekonomik sistemin işleyişi bir bütün olarak alınmadığı için bu izahlar tatmin edici olmaktan uzak kalmıştır (Hansen, 1951). Alfred Marshall ise konjonktür dalgalanmalarını bankalar sisteminin ve para arzının uyumsuzluğu ile izaha çalışmıştır (Marshall, 1923); fakat bunda pek ikna edici olduğu söylenemez. Diğer taraftan aynı olaylar K. Marx'ın sosyalist ihtilal ve merkezi planlama fikrini ortaya atmasına neden olmuştur

Buna karşın J.M. Keynes ise 1929-1934 Büyük Dünya Buhranından hemen sonra, 1936'da yayınladığı eseriyle (The General Theory of Employment, Interest and Money) makro iktisat alanında yepyeni bir sistem geliştirmiştir. Bu sistem ile ekonominin kendi haline bırakılması halinde dengenin otomatik olarak tam istihdam olmayacağını, aksine ekonomide efektif talep noksanından doğan bir gayri iradi işsizlikle karşılaşılacağını göstermiştir. Bu durumda devlet buhran ve işsizlik dönemlerinde müdahale etmeli ve maliye ve para politikaları yoluyla efektif talebi yükselterek

istihdam ve gelir seviyesini arttırmalı, tam istihdama ulaşılmalıdır. Aksi hallerde, yani ekonomide bir efektif talep fazlası varsa ve bu enflasyonist açık talep enflasyonu yaratıyorsa, yine maliye ve para politikası yoluyla efektif talep düşürülebilir, enflasyonist açık ve talep enflasyonu önlenir ve fakat tam istihdam dengesi muhafaza edilebilir.

Keynes efektif talep noksanı ve eksik istihdam sonucuna ulaşırken yepyeni kavramlar geliştirmiş ve yeni ekonomik ilişkilerin mevcudiyetine işaret etmiştir. Keynes'in getirdiği bu yenilikleri şu noktalarda özetleyebiliriz (Kazgan, 1993; Hiç, 1994a).

Para sadece işlemler içgüdüleriyle (muamelat saikiyle) ve aktif ankes talebi olarak değil aynı zamanda spekülasyon içgüdüleriyle de talep edilir. Likidite tercihi yahut sonradan "atıl ankes talebi" olarak adlandırılan bu para talebi faiz haddiyle ters orantılıdır. Bu durumda denge faiz oranı yatırım ve tasarruf piyasasında değil, aynı zamanda para piyasasında ve genel denge çerçevesinde oluşur. Eğer ekonomide bir "likidite tuzağı" mevcutsa ve atıl ankes talebinin (menfi) faiz elastikliği sonsuz ise, bu kere denge faiz bu likidite tuzağının mevcut bulunduğu faiz düzeyinde ve sadece para piyasasında oluşacaktır.

Keynes'e göre tasarruf ve tüketim faizden çok gelir düzeyine bağlıdır. Halk gelirinin bir kısmını tüketime, bir kısmını tasarrufa yöneltir. Keynes bu ilişkileri marjinal ve ortalama tasarruf ve tüketim meyilleri kavramlarıyla ifade etmiştir.

Yatırım dengesinde ise Klasiklerin arka planda kullandığı "Sermayenin Marjinal Verimliliği" (MPC) kavramı yanlıştır. Bunun yerine yatırım dengesi kısa dönem analizleri için geçerli olan ve bir nakit akışı ifade eden "Yatırımların Marjinal Etkinliği" (MEI) kavramı kullanılmalıdır. Buna göre de yatırım dengesi MPC'nin değil, MEI'nin faize eşit olduğu noktadır. Her iki analizde de sonuçta, yatırım fonksiyonu faiz ile ters orantılı bir eğri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, Klasiklerde yatırım fonksiyonunun (eksi) faiz elastikliği yüksektir. Keynes'e göre ise yatırım fonksiyonunun (eksi) faiz elastikiyeti düşüktür ya da bir uç varsayım olarak sıfırdır.

Bu durumda iki önemli sonuç çıkmaktadır. Birincisi yatırım ve tasarruf dengesi Keynes'de denge gelir seviyesini vermektedir. Her ikisine tüketimi eklersek bu, denge gelir seviyesini "efektif talep" tayin eder anlamına gelir. Efektif talebin düşük olması ise efektif talep noksanından doğan bir gayrı iradi işsizlik verecektir. Çünkü tasarruf meyli yüksek, yatırım düzeyi düşüktür. Bu durumda üretim ve üretim artışı mutlaka eşit bir talep yaratmayacak, J.B. Say'ın "Mahreçler Kanunu" geçerli olmayacaktır.

Aksine, talep üretimden az olacak, üretim ise talebe göre ayarlanacak ve düşecektir. Böylece de Keynesgil "efektif talep noksanı"ndan doğan eksik istihdam sonucuna ulaşılabilecektir.

Uç varsayım olarak yatırım fonksiyonunun menfi faiz elastikiyetini sıfır kabul edersek, denge reel gelir düzeyini sadece yatırım tasarruf eşitliği yahut efektif talep düzeyi verir. Bu sonuç likidite tuzağının varlığı uç varsayımıyla da pekiştirilebilir. Böylece likidite tuzağının mevcudiyeti ve yatırımların faiz elastikiyetinin sıfır olması varsayımları denge üzerinde parasal parametrelerin ve fonksiyonların etkilerini bertaraf etmekte, dengeyi basite indirgemektedir. Bu model makroekonomi literatüründe "Basit Keynes Sistemi" olarak adlandırılır ve Keynesgil Çarpan Modellerinin arkasındaki çerçeveyi oluşturur. Keynes esas olarak makroekonomi literatüründe "Genelleştirilmiş Keynes, sisteminin gerçekçi olduğunu ifade etmiştir. Buna göre uç varsayımlar gerçeği yansıtmaz ve ekonomide parasal ve reel piyasalar bir arada dengeye gelir; yani bir genel denge söz konusu olur (Ackley, 1961; Hiç, 1994a; Branson, 1979).

Keynes'de emek piyasası da farklı özelliklere sahiptir. Keynes'e göre işçi sendikaları mevcuttur ve bunlar nominal ücret düzeyini tayin ederler; fakat bu işsizliğin temel nedenini oluşturmaz. Şöyle ki, firmalar toplam talep düzeyine göre üretimi ayarlayacaklardır. Yani, istihdam düzeyini efektif talep tayin edecektir. Bu istihdam düzeyinde girişimciler azami, emeğin marjinal verimliliğine eşit bir düzeyde reel ücret ödemeye hazırdırlar. İşçi sendikaları girişimcilerden bu azami reel ücreti alacak bir nominal ücret düzeyi saptar. Yine, örneğin efektif talebin artması ile üretim de arttığında, maliyet ve fiyatlar bir miktar artacaktır. Demek ki, nominal ücret sabit tutulduğuna göre, reel ücret düşecektir. işçi sendikaları ise istihdamı arttırdığı ve işsizliği azalttığı için bu reel ücret düşmesine katlanacaklardır (Ackley'in yorumu).Yahut işçilerin fiyat beklentilerinde yanılıklarını varsayabiliriz. Buna göre işçiler fiyatlardaki yükselmeyi doğru tahmin edemezler; nominal ücretleri fazla arttırmazlar. Sonuçta yine reel ücret düşmüş, istihdam artmış olur (Branson'un yorumu).

Keynes'in görüşüne göre, buhran dönemlerinde maliye politikası (devlet harcamalarının yükseltilmesi ve/veya vergi meylinin düşürülmesi) daha etkindir. Para politikası, yani para arzının arttırılması ise fazla etkin değildir. Çünkü para arzı artışı karşısında, atıl ankes talebinin (menfi) elastikiyeti çok yüksek olduğu için, faiz fazla düşmez; yatırım fonksiyonunun (menfi) faiz elastikliği ise küçük olduğu için faiz düşmesi karşısında yatırımlar fazla artmaz. Bu durumda sırf para politikası yoluyla tam istihdama ulaşmak mümkün olamayacaktır.

Keynes'in sistemini birçok meşhur iktisatçı benimsemiş ve ekonomik analizleri bu çerçevede geliştirmişlerdir. Keynesgil iktisatçılar arasında şu isimleri sayabiliriz: J.R. Hicks, R.F. Harrod, N. Kaldor, M. Kalesci, A.W. Phillips, Alvin W. Hansen, P. Samuelson, E. Domar, James Tobin, J. Duesenberry, Arthur M. Okun, Walter Heller, G. Ackley, F. Modigliani, R. Musgrave vb. Böylece ekonomik analizlerde büyüme, konjonktür dalgalanmaları, tüketim ve tasarruf teorileri, para ve para talebi, maliye politikaları gibi alanlarda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir (Blaug, 1988). Keynes'in makro iktisada getirdiği yenilikler "Keynesgil Devrim" olarak adlandırılmıştır (Klein, 1962).

Uygulamada Keynes'in sistemine dayalı politika reçetelerinin kullanılmasına paralel olarak konjonktür dalgalarının şiddetinin azaldığını, hatta giderek ortadan kalktığı gözlemlenmiştir. Ortaya çıkan resesyonlar veya enflasyonist eğilimler ise maliye politikasından çok Keynesgil çerçevede para politikası ince ayarlamaları yoluyla önlenmektedir. Günümüzde ise ayrıca devletin küçültülmesi bütçenin denkleştirilmesi yolunda bir akım da ortaya çıkmıştır. M. Friedman'ın öncülük yaptığı bu görüş "Monetarist"lerin ve R. Lucas'ın öncülük yaptığı "Yeni Klasikler" in görüşleri paralelinde olmakla beraber Keynes'in enflasyonun önlenmesi için önerdiği politika reçetesine de uygundur (Klamer, 1984 içinde: Modigliani, Solow ve Tobin'in mütalaaları).

3. NEO-KLASİKLER

Öncelikle, makalemizde Geleneksel Klasik Sistem'i - yeni literatürü izleyerek- "Keynes öncesi" ve "Keynes sonrası" olmak üzere iki döneme ayırdığımızı belirtelim.

Geleneksel Klasik Sistem, "Klasik" ve "Neo-Klasik" olmak üzere iki döneme ayrılmaktadır (Froyen, 1990). Eski ekonomi literatürlerinde bu ayırım, iki dönem arasındaki büyüme ve mikroekonomi kuramlarındaki gelişmelere bağlı olan farklılıklara dayandırılmaktaydı. Yeni ekonomi literatürlerinde ise Klasik ve Neo-Klasik iktisatçılar, Keynes öncesi ve Keynes sonrası olarak ayrılırlar; bu ayırım iki dönem arasında kullanılan makroekonomik parametrelerdeki farklılıklara dayandırılmaktadır.

Yeni literature göre Neo-Klasik dönem, Keynes sonrasında, özellikle Arthur C. Pigou (1933) ve Don Patinkin'in çabalarıyla doğar ve yaklaşık 50'li yıllara kadar uzanır. Bu ayırma göre, Neo-Klasik iktisatçılar mikro ekonomik temeller açısından Klasik Sistem'e bağlı kalmakla beraber, makroekonomik analizlerde Keynes'in getirdiği yeni kavram ve fonksiyonel

ilişkileri kabul etmiş ve bu kavram ve fonksiyonel ilişkilerle çalışmışlardır. Fakat Keynesgil Sistem'dekinden farklı elastiklikler kabul ederek yine de Klasik OTİD sonucuna ulaşmışlardır. Kısaca bu ayrıma göre Neo-Klasik Sistem, makroekonomik analizlerde Klasik Sistem'e oranla farklı ve temelde Keynesgil Sistem'deki makroekonomik parametreleri kullanan, fakat yine de OTİD'e ulaşan sistemdir.

Eski literatüre göre Neo-Klasik dönem, A. Marshall'dan (1890) başlayarak Don Patinkin'in katkılarıyla 1950'lere kadarki yaklaşık 60 seneyi kapsamaktadır. Bu ayırım ise, Neo-Klasik iktisatçıların, A. Marshall'ın büyüme kuramı ve mikroekonomi kuramına getirdiği yeniliklere dayandırılmıştır. A. Marshall, büyüme kuramında Malthus'un Nüfus Kanununu reddederek, ekonomilerin OTİD'de sınırsız büyüyeceğini kabul etmiştir. Yine A. Marshall, analizlerine Avusturya Okulu'nun katkısı olan "marjinal" kavramını getirmiş, "elastiklik" kavramını bulmuş, "kardinal fayda"ya (*cardinal utility*) dayanan "fayda ve kar maksimizasyonu analizleri" ve "KD ve UD firma analizleri" yapmış, böylece mikro ekonomik analizleri metodolojik açıdan daha da geliştirmiştir (Blaug, 1988). Kısaca eski literatüre göre Neo-Klasik ayırımı, A. Marshall'ın getirdiği gerek büyüme konusundaki gerek mikroekonomi kuramındaki gelişmelere dayandırılır.

3.1. Neo-Klasikler ve "Genelleştirilmiş Klasik Sistem" (Blaug, 1988; Ackley , 1961; Branson, 1979; Hiç, 1994a)

Keynes'in sisteminin ortaya atılmasıyla bu sistem birçok iktisatçı tarafından benimsenmiş, savunulmuş ve geliştirilmişti. Fakat bir kısım iktisatçılar ise Klasik öğretilere bağlı kalmışlardır. Bunlar özellikle Keynes'in eksik istihdam dengesi iddiasına karşın ilk Klasiklerde olduğu gibi, otomatik tam istihdam dengesini savunmuşlardır. Ancak, birçok Keynesgil kavram ve fonksiyonel ilişkinin varlığı, yapılan ekonometrik araştırmalarla da doğrulandığı için bu grup iktisatçılar Keynes'in bu kavram ve fonksiyonlarıyla çalışmak zorunluğunu duymuşlar, bunlarda asgari düzeyde farklı varsayımlar koyabilmişlerdir. Yoksa ilk Klasiklerin fonksiyonel ilişkileriyle çalışmak gerçek dışı olurdu ve mümkün değildi. Bu nedenle de bu iktisatçılara "Neo-Klasik" denmekte ve bunlar böylece ilk Klasiklerden ayrılmaktadır. Neo-Klasiklerin temayüz etmiş iki önderinden biri A.C. Pigou (Pigou, 1941), diğeri Don Patinkin'dir (Patinkin, 1948 ve 1956).

Neo-Klasiklerin Keynes'den alarak kullandıkları kavram ve fonksiyonel ilişkiler, bunların Keynes'den farkları şu noktalarda toplanabilir:

Neo-Klasikler de Keynes'i izleyerek, aktif ankes talebi yanında atıl ankes talebinin (likidite tercihi eğrisinin) mevcudiyetini kabul etmişlerdir. Fakat Keynes'in "Genelleştirilmiş Sistemi"nde de kabul edildiği gibi, atıl ankes talebi faiz elastikliği sonsuz olmaz; bir likidite tuzağı yoktur ve faizler esnektir, yani düşürülebilir.

Tasarruf ve tüketim faiz yanında, Keynes'in de iddia ettiği gibi, gelir düzeyine bağlıdır. Yani, Keynesgil Marjinal ve Ortalama Tüketim ve Tasarruf Meyilleri gibi kavramlar Neo-Klasiklere göre de geçerlidir.

Yatırımların dengesi de yine Keynesgil MEI kavramıyla ifade edilir. Ne var ki Neo-Klasiklere göre yatırım fonksiyonunun (eksi) faiz elastikliği yüksektir. Bu durumda faiz yeterli düzeye düştüğünde yatırımlar yükselecek, aktif talep düzeyi tam istihdamı sağlayabilecektir.

Neo-Klasiklere göre emek piyasasında da tam rekabet şartları geçerli olmalı; devlet ücretlere müdahale etmediği gibi işçi sendikaları da ücret düzeyini belirlememelidir. Kısaca, ücretler de, faiz gibi, esnek olmalı, tam istihdam dengesinin teşekkülü ne engel olmamalı, aşağı doğru düşebilmelidir.

Yukarıda özetlenen varsayımlar altında, Keynesgil birçok kavramın ve fonksiyonel ilişkinin kabul edilmesine rağmen, özellikle yatırımların (menfi) faiz elastikiyetinin yüksek, faiz ve ücretlerin ise esnek kabul edilmesi sonucunda ekonomi kendiliğinden, yani otomatik olarak tam istihdamda dengeye gelecektir. Bu da ilk Klasiklerin vardığı sonuçtur. Neo-Klasik iktisatçılar tarafından ortaya atılan bu sistem makroekonomi literatüründe "Genelleştirilmiş Klasik Sistem" olarak adlandırılmaktadır (Ackley, 1961; Branson, 1979; Hiç, 1994a). Genelleştirilmiş Klasik Sistemde tam istihdam dengesi otomatik olarak sağlandığına göre, istihdamı arttırmak üzere devletin maliye ve para politikası izlemesine de, yine aynen ilk Klasiklerde olduğu gibi, bir gerek kalmamaktadır. Buna göre devlet, yine Klasik fonksiyonlarla yetinmeli ve küçük olmalı; bütçe denk yapılmalıdır.

Para arzı artışı ise sadece fiyatları ve parasal parametreleri yükseltir ve enflasyon yaratır. Uzun dönemde ise para arzı reel büyüme hızına paralel biçimde arttırılmalıdır.

Burada bir de gerek Genelleştirilmiş Keynes Sisteminin gerek Genelleştirilmiş Klasik Sistemin, bir sonraki başlıkta ele alınacak olan Pigou Etkisi, Neo-Klasik Sentez'in nasıl temsil edilebileceğini kısaca ele almak yararlı olacaktır. Bu değişik sistemler çeşitli şekiller yardımıyla temsil

edilebilir. Birinci şık, G. Ackley'in kullandığı ve her bir fonksiyonu ayrı ayrı ele alan şekiller sistemidir. İkincisi ilk J.R. Hicks ve Alvin W. Hansen tarafından geliştirilen LM-IS eğrileri yardımıyla yatırım-tasarruf ve para arz ve talebine dayanarak faiz ve reel gelir denge düzeyinin bir arada gösterilmesidir. Üçüncüsü ise W.H. Branson'da ve modern diğer makroekonomi kitaplarında olduğu gibi, fiyat düzeyi ile reel gelir düzeyi arasındaki ilişkilere dayalı "Toplam Talep" (AD) ile "Toplam Arz" (AS) eğrilerine ulaşan ve aynı zamanda ekonominin tüm piyasalarını ele alan bir sistemin kullanılmasıdır. Fakat hangi şekilde temsil edersek edelim, sorunun özü değişmez: Neo-Klasiklerin ortaya attığı Genelleştirilmiş Sistem'de ekonomi otomatik olarak tam istihdam dengesine ulaşacaktır. Genelleştirilmiş Keynes Sistemi'nde ise, yine hangi temsil şeklini kullanırsak kullanalım, efektif talep noksanı dolayısıyla bir eksik istihdam dengesiyle ve gayri iradi işsizlikle karşılaşılacaktır.

3.2. Neo-Klasikler, Pigou Etkisi ve "Neo-Klasik Sentez"

3.2.1. Düşünce Tarihi ve Literatürdeki Gelişmeler

Neo-Klasiklerin iktisat literatürüne ve analizlerine kazandırdığı bir başka kavram ve sistem ise Pigou etkisi ve "Neo-Klasik Sentez"dir (Paya, 1994 ve referansları). Pigou etkisi A.C. Pigou tarafından geliştirilmiş, Don Patinkin ise Pigou etkisinden hareketle makro-statik denge analizlerinde bir otomatik tam istihdam dengesinin mutlaka varolacağını, bu durumda Keynes'in eksik istihdam dengesinin yanlış olduğunu göstermeye çalışmıştır.

Pigou etkisi temelde tasarruf ve tüketimin faiz ve reel gelir düzeyi yanında servete de bağlı olduğunu ifade etmektedir. Öyle ki serveti çok olanlar, gelecekleri emin olduğu için, aynı gelire ve fakat daha az servete sahip olanlara kıyasla gelirlerinden daha büyük kısmını tüketirler, çok az bir kısmı tasarruf ederler. Yani, bunların tüketim meyli yüksek, tasarruf meyli düşük olur. Servet ise aynı ve nakdi olarak ikiye ayrılabilir. Aynı servet, özellikle sermaye, bina vb. ancak uzun dönemde artabilir. Fakat "likit" servetin reel değeri kısa dönemde genel fiyat düzeyindeki değişmelerle birlikte değişebilir. Ekonominin tümü için likit servet, halkın elindeki para ve devlet tahvilleri ile Hazine Bonolarından oluşur. Fiyatların düşmesi halinde "nominal" likit servet sabit kalmakla beraber bunun fiyatlara bölümüyle ölçülebilen "reel değeri" yükselecektir. Bu durumda, tasarruf meyli düşer, tüketim meyli yükselir. Yani, ücret ve fiyatların düşürülmesi, faiz haddi mekanizması yanında ayrıca Pigou etkisi yoluyla tüketimi

yükselttiği, tasarrufu düşürdüğü için denge istihdam düzeyine yükseltir. Buna karşı ücretlerin ve fiyatların düşürülmesi muhtemelen bu düşmenin devam edeceği yolunda beklentiler yaratacak, sonuçta hem yatırım hem de tüketim meyli düşebilecek, yani tasarruflar bu kere "dinamik etkiler" denen bu etken dolayısıyla yükselecektir. Dinamik etkiler ise istihdam düzeyini daha da düşürmek yolunda bir sonuç yaratır.

Pigou etkisi Don Patinkin tarafından daha kesin bir çerçeveye oturtulmuştur (Patinkin, 1948 ve 1956). Don Patinkin'e göre, Pigou etkisi mutlaka vardır ve ücretler ve fiyatlar yeterince düşürüldüğü takdirde ekonomide tam istihdam noktasına kendiliğinden varılacaktır. Önce dinamik etkilerin ortaya çıkarak, ilk zamanlarda işsizliği daha da arttırması bu sonucu değiştirmez. Bu durumda makro-statik analizler çerçevesinde kalırsak teoride geçerli ve doğru olan Neo-Klasik otomatik istihdam dengesidir. Keynesgil eksik istihdam fiyat ve ücretlerin rijitliğinden doğan istisnai bir durumdur. Pigou etkisine dayanan otomatik tam istihdam sonradan Keynesgil iktisatçılar tarafından da kabul edilmiştir. Aralarındaki uzun süren tartışmalar Neo-Klasikleri ve Keynesgil iktisatçıları "Neo-Klasik Sentez"de birleştirmiştir.

Neo-Klasik Senteze göre, ekonomide otomatik tam istihdam dengesi genel sonuç, ücret ve fiyatların rijitliğinden doğan eksik istihdam istisnai durumdur. Ancak, ekonomide işsizlik belirince, bunun fiyatların düşmesi ve Pigou etkisi yoluyla ortadan kalkması ve tam istihdama kendiliğinden ulaşılması çok uzun bir zaman alacaktır. Buna ise ne işçiler, ne girişimciler, ne kamuoyu ve ne de hükümetler katlanabilir. O halde Neo-Klasik Sentez'e göre, işsizlik meydana çıktığı takdirde bir an önce tam istihdam dengesine yeniden ulaşılması için, Keynes'in öngördüğü şekilde maliye ve para politikaları uygulanması önerilmektedir.

3.2.2. Pigou Etkisi ve Neo-Klasik Sentez Analizleri

Neo-Klasik Sentezin odak noktasını "Pigou Etkisi" yahut "Reel Balans Etkisi" oluşturmaktadır. Bu nedenle burada önce Pigou etkisini açıklamak gerekir.

Basit Klasik Sistemde tasarruf faiz ile müspet tüketim doğru orantılı kabul edilmekteydi ve ikisi toplam geliri yahut her ikisindeki artış gelir artışını oluşturuyordu:

$$\begin{aligned} s &= s(r); & s' > 0 \\ c &= c(r); & c' < 0 \\ s' + c' &= 0; & y = c + s \end{aligned}$$

s : reel net tasarruf düzeyi
c : reel tüketim düzeyi
r : faiz oranıdır.

Keynes'de ise basit olarak gerek tasarruf gerek tüketim reel gelirin fonksiyonudur. Gelir artışı, Marjinal Tüketim Meyli uyarınca kısmen tüketime, Marjinal Tasarruf Meyli uyarınca da kısmen tasarrufa yönelir:

$$\begin{aligned} s &= s(y); & s' > 0 \\ c &= c(y); & c' > 0 \\ s' + c' &= 1; & dy = dc + ds; & y = c + s \\ y &: \text{ reel net gelir düzeyidir.} \end{aligned}$$

Ya da hem tasarruf hem de tüketim hem reel gelire hem de faize bağlı kabul edilebilir.

$$\begin{aligned} s &= s(r, y) \\ c &= c(r, y) \end{aligned}$$

Bu fonksiyonları daha fazla açmaya gerek görülmemiştir.

A.C.Pigou'ya göre ise, tasarruf ve tüketim sadece faiz haddine ve Keynesgil bir yaklaşımla, reel gelir düzeyine değil, aynı zamanda servete de bağlıdır ve servet ile tasarruf arasında ters bir ilişki vardır; serveti çok olan hane halkı gelirinden daha fazla tüketir, daha az tasarruf yapmak gereği duyar. Maddi servet kısa dönemde sabit olmakla beraber likit servetin reel değeri ise fiyatlara bağlı olarak kısa dönemde de değişebilir. Örneğin, fiyatların düşmesi ile likit servet n reel değeri yükselecek, tasarruf meyli düşecektir. Makro açıdan likit servet ise halkın elindeki toplam para artı hazine bonosu ve devlet tahvilleridir. Buna göre:

$$s = s \left[r, y, \frac{(M+Bg)}{P} \right]; \quad \frac{\partial s}{\partial \left(\frac{M+Bg}{P} \right)} < 0$$

diyebiliriz. Yahut, Don Patinkin'i izleyerek, daha kısa olarak:

$$s = s(r, y, P); \quad \frac{\partial s}{\partial P} < 0$$

şeklinde ifade edebiliriz.

B_g: Söz konusu dönemdeki hazine bonusu ve devlet tahvili nominal değeridir.

Diğer işaretler bilinmektedir.

Ancak, kısa dönemde fiyatların düşmesinin reel balans etkisi yoluyla tasarrufları azaltması yanında, fiyat beklentileri yoluyla tasarrufları artırıcı ve gerek tüketim meylini gerek yatırımları azaltıcı "dinamik etkileri" daha da ağır basacaktır. Sonuçta, diyelim ki ücretlerin düşürülmesi ve fiyatların düşmesi ile bir taraftan faiz haddinin düşmesinin yatırımlar üzerindeki müspet etkisi, diğer taraftan fiyatların düşmesinin tasarruflar üzerindeki reel balans etkisinin sınırlı kalmasına karşın, fiyat beklentilerinin gerek tasarruflar gerek yatırımlar üzerindeki menfi etkileri ağır basacaktır. Bu durumda net sonuç olarak reel gelir düşer, işsizlik artar. Nitekim yapılan ekonometrik araştırmalar Pigou etkisinin kısa dönemde kendini göstermediğini yahut gösterse dahi diğer menfi etkilerin ağır bastığını kanıtlamaktadır (Mayer, 1959; Hansen, 1951). Nitekim A.C. Pigou da bu etkiyi daha ilk ortaya attığında bu hususu bilmektedir. Bu nedenle de, başlangıçta Genelleştirilmiş Keynes Sistemi ve yatırım-tasarruf tutarsızlığını mevcut varsayarsak, bu şartlarda ücret ve fiyatların düşürülmesi sonucu Pigou etkisiyle tam istihdam dengesine ulaşabilmemizin ancak fiyatların düşmesinin dinamik etkilerini hesaba katmadığımız zaman mümkün olabileceğinin altını çizmiştir.

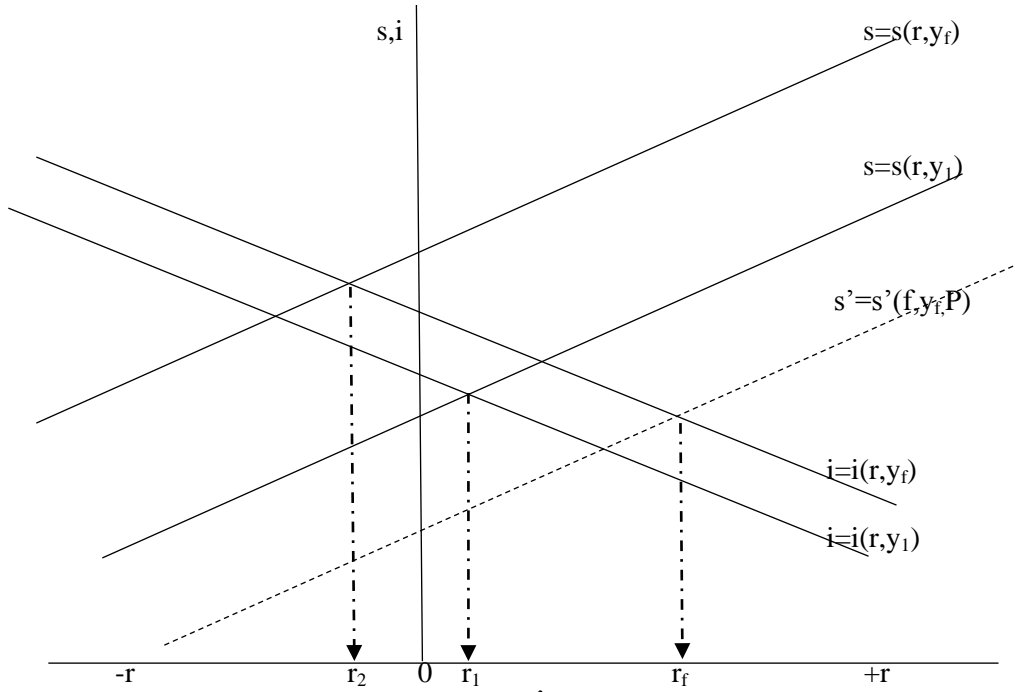
Don Patinkin ise, Pigou etkisine yeni bir yorum getirmiştir (Patinkin, 1948 ve 1956). Don Patinkin'e göre, fiyatlar yeterince düşürülür ve yeterince zaman verilirse, ekonomi Pigou etkisinin işlemesi sonucu mutlaka tam istihdam noktasında dengeye gelebilir. Belki kısa dönemde fiyatların düşmesinin tasarruf ve yatırımlar üzerindeki dinamik etkileri istihdamı ve reel geliri büsbütün azaltabilecek ve işsizliği arttıracaktır. Fakat uzun dönemde Pigou etkisinin işlemesi sonucu tam istihdam dengesine mutlaka ulaşılır. Buna göre, Keynes'in eksik istihdam tezi yanlıştır; makro-statik analiz çerçevesinde kaldığımız sürece ekonomide, fiyatlarda esneklik olması şartı altında, bir otomatik tam istihdam dengesinin var olduğu açıktır. Fakat kısa dönemde bir eksik istihdam dengesi ortaya çıktığında ekonominin, kendi haline bırakılmak suretiyle ve otomatik olarak tam istihdam dengesine yeniden gelmesinin güç olması, bunun zaman alması ayrı bir konudur.

Don Patinkin'in Pigou etkisiyle ilgili bu analizi aşağıda, onun kullandığı fonksiyonlar ve şekil yardımıyla özetlenmektedir (Şekil 1).

$$i = i(r, y)$$

$$s = s(r, y)$$

diyelim. Ve yine diyelim ki, Keynesgil yatırım-tasarruf tutarsızlığı nedeniyle yatırım ve tasarrufların tam istihdam reel gelir düzeyinde dengeye gelmesi ancak eksi faiz haddinde söz konusu olabilir. Ve şüphesiz ki, bu da mümkün değildir.

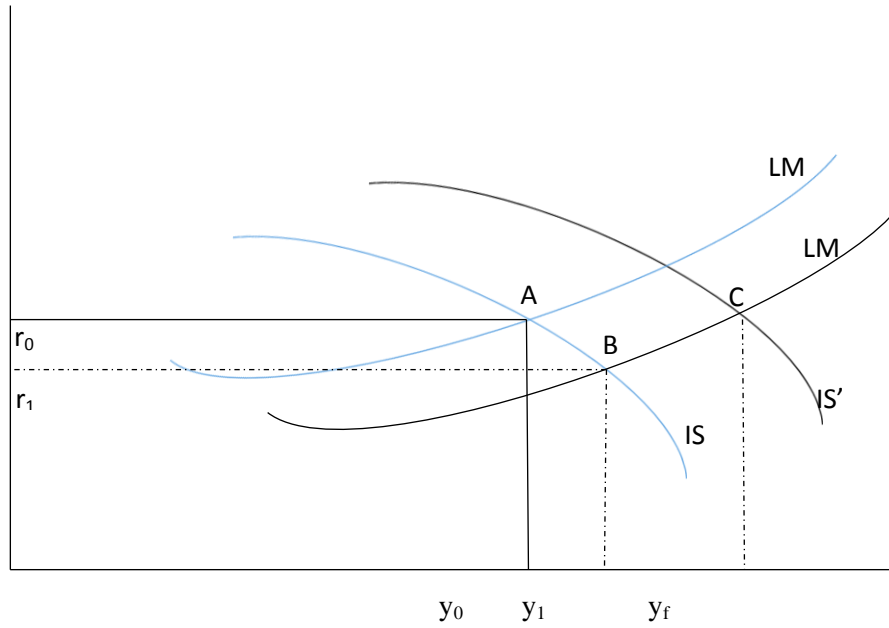

ŞEKİL 1

Buna göre de ekonomide (y_1) gibi bir reel gelir dengesi kurulabilecektir. Bu dengede faiz haddi (r_1) gibi müspet bir değer alır. Reel gelirin tam istihdam reel gelir düzeyine (y_f) göre düşmesi, her ikisi de reel gelirin de bir fonksiyonu olduğu için, hem yatırımları hem de özellikle tasarrufları düşürmüştür. Şimdi, fiyatların düşmesi uzun dönemde Pigou etkisi yaratarak tasarruf fonksiyonunu daha da düşürür; şekilde (s') ; öyle ki artık müspet bir faiz haddinde $(r > 0)$ yatırım ve tasarrufun tam istihdam reel

gelir düzeyinde eşitlenmesi mümkün olacaktır. Böylece ekonomi tam rekabet şartlarında emek piyasasının verdiği tam istihdam noktasında mal ve para piyasaları açısından da dengeye gelebilecektir.

Aynı durumu LM-IS eğrileri yardımıyla da gösterebiliriz. Şekil 2'de başlangıçta LM ve IS eğrileri A noktasında (r_0) ve (y_0) gibi bir denge vermektedir ve bu bir eksik istihdam dengesidir. Şimdi diyelim ki, ücretler ve fiyatlar düşürülmüştür. Fiyatların düşmesi, nominal para arzı sabit olduğuna göre, reel para arzını yükseltir ve dolayısıyla LM eğrisi sağa kayar: LM'. Bu yolla faizin düşmesi, diğer etkileri hesaba katmadığımızda, B noktasında (r_1) ve (y_1) dengesini verecektir. Şekilden de görüldüğü gibi, yatırım-tasarruf tutarsızlığı nedeniyle bu yoldan tam istihdam reel gelir düzeyi (y_f 'e ulaşmak mümkün değildir.

Bu kere Pigou etkisinin uzun bir sürede tasarruf meylini yeterince düşürdüğünü ve LS eğrisinin bu yüzden IS' olarak yeterince sağa kayacağını varsayalım. Bu durumda ekonomi C noktasında dengeye gelecek ve tam istihdam reel gelir düzeyine (y_f) ulaşılacaktır. Bu analizde Pigou gibi, fiyat düşmesinin yatırım ve tasarruflar üzerinde, IS eğrisini sola kaydırır

menfi etkilerini ihmal etmekteyiz. Ya da, Don Patinkin gibi, bu menfi etkilere rağmen Pigou etkisinin geçerli olması ve tam istihdamı sağlaması için fiyatların yeterince düşürüldüğünü ve Pigou etkisinin sonunda egemen olması için yeterince zaman verdiğimizizi varsaymaktayız.

Neo-Klasik Sentezin ulaştığı politika tavsiyeleri esasları bakımından Keynesgil'dir. Don Patinkin'e göre, Keynes'in iddialarının aksine makrostatik analiz çerçevesinde ekonominin kendiliğinden ve Pigou etkisinin işlemesi sonucu ulaşabileceği tam istihdam dengesi mevcuttur. Fakat bir defa bu denge noktasından uzaklaşıncı ekonomiyi kendi haline bırakarak yeniden tam istihdam noktasına gelmesini beklemek çok zaman alacaktır. Hatta dinamik etkiler nedeniyle durum bir süre daha da kötüye gidebilecektir. Buna ise ne müteşebbisler, ne işçiler ve ne de hükümet katlanabilir. O halde, ekonomi tam istihdam dengesinden çıktığı takdirde tam istihdamı kısa sürede sağlamak üzere Keynesgil para ve maliye politikalarına başvurabilir (Patinkin, 1948 ve 1956). İşte bu nedenle de, James Tobin'in de işaret ettiği gibi, buna "Neo-Klasik Sentez" yerine "Neo-Klasik, Neo-Keynesgil Sentez" demek daha doğru olurdu.

70'li yıllardan sonra Neo-Klasik Sentez ağırlığını kaybetmiş görünmektedir.

4. SONUÇ

Gerek Keynes'in, gerek Keynes'i izleyerek ilk Keynesgil iktisatçıların ve gerek Sentezci Keynesgillerin ortak özelliği, analizlerini makroekonomik düzeyde bırakmaları ve kapsamlı biçimde mikroekonomik temellere inmemiş olmalarıdır. Bu özellikleri dolayısıyla, yani az sayıda ve sadece makroekonomik parametre ve denklemlerle çalıştıkları için A. Coddington (Coddington, 1976) böyle bir Keynesgilliği "Hidrolik Keynescilik" (Hydraulic Keynesianism) olarak nitelendirmektedir. "Hidrolik Keynescilik" terimi de yine metodolojik bakımdan sakatlığa işaret ettiği için aşağılayıcı (pejoratif) olarak kullanılmaktadır.

Genelleştirilmiş Klasik Sistem ise, makroekonomi kitaplarında yerini korumakla beraber yeni Keynesgillerle tartışmalar bugün Neo-Klasik Sentez'e bağlı iktisatçılar tarafından değil, daha çok M. Friedman'ın öncülüğünü yaptığı "Monetaristler" ile Robert Lucas'ın öncülüğünü yaptığı "Rasyonel Beklentilerle Çalışan Yeni Klasikler" arasındadır. Bu görüşler makalemizin konusu dışında kaldığı için ele alınmamıştır. Burada yalnızca şuna işaret edelim ki, teori ve makro sistem tartışmalarında henüz kesin bir sonuç, bir uzlaşma yahut senteze ulaşılmış değildir. Fiilen uygulanan politikalar ise; önce de işaret edildiği gibi, daha ziyade Keynesgil esaslara

dayanan para politikası ince ayarlamaları biçimindedir. Ayrıca devlet küçültülmekte, bütçe denklığı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu ise ilk Klasiklere, Neo-Klasiklere, Genelleştirilmiş Klasik Sistem'e, aynı zamanda Monetaristlerin ve rasyonel beklentilerle çalışan Yeni Klasiklerin görüşlerine uygundur³.

KAYNAKÇA

- ACKLEY, G., *Macroeconomic Theory*, Collier-Macmillan, 1961.
- ADELMAN, I, *Theories of Economic Growth and Development*, Stanford University Press, 1 Ocak 1961.
- BAUMOL, W.J, *Economic Dynamics*, Macmillan, London, 1959.
- BLAUG, M., *Economic Theory in Retrospect*, 5.baskı, Cambridge, 1988.
- BRANSON, W.H., *Macroeconomic Theory and Policy*, HarperCollins Publishers, 1979.
- CODDINGTON, A., "Keynesian Economics: The Search for First Principles," *Journal of Economic Literature*, Vol. 14, No. 4, published by: American Economic Association, Dec., 1976.
- FROYEN, R.T., *Macroeconomics*, 3rd. ed., New York: Macmillan Co., 1990.
- HAWTREY, R.G., *Currency and Credit*, Longmans, Green and Company, 1928.
- HANSEN, A.W., *Business Cycles and National Income*, Norton, 1951a.
- ___, "The Pigouian Effect", *Journal of Political Economy*, Aralık 1951b.
- HİÇ, Mükerrrem, *Para Teorisi ve Politikası*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994a.
- ___, *Büyüme ve Gelişme Ekonomisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994b.
- KAZGAN, G., *İktisadi Düşünce Tarihi veya Politik İktisadın Evrimi*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1993.
- KLAMER, A., *The New Classical Economics, Conversation with the New Classical Economists and Their Opponents*, Rowman & Allanheld, 1984.
- KLEIN, L.R., *Keynesian Revolution*, MacMillan, London, 1961.
- MARSHALL, A., *Money, Credit and Commerce*, London, 1923.
- MAYER, T., "The Empirical Significance of the Real Balance Effect", *Quarterly Journal of Economics*, Mayıs 1959.
- MUSGRAVE, R.A. ve MUSGRAVE, P.B., *Public Finance Theory and Practice*, 5th ed., McGraw-Hill, New York, 1989.

---

³ A.Klamer, *The New Classical Economics, Conversations with the New Classical Economists and Their Opponents*, 1984.

ÖZGÜVEN, A., İktisadi Düşünceler, Doktrinler ve Teoriler, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.

PATINKIN, D., “Price Flexibility and Full Employment”, AER, Eylül 1948.

___, Money, Interest and Prices: An Integration of Monetary and Value Theory, Peterson and Company, 1956.

PAYA, M., Para Teorisi ve Politikası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.

PIGOU, A.C., Industrial Fluctuations, Macmillan and Company, London, 1927.

___, Employment and Equilibrium: A Theoretical Discussion, Macmillan, London, 1941.

SCHUMPETER, J., History of Economic Analysis (published posthumously, ed. Elisabeth Boody Schumpeter), 1955.